

Princeza Marija Gabrijela od Savoje, unuka italijanske kraljice Jelene Savojske

Crna Gora je bila centar istorije Evrope prošlog vijeka

Naš otac, kralj Umberto, nam je često pričao o Italiji ali i o Crnoj Gori, zemlji gdje je rođena njegova majka, hvaleći se uvijek na hrabrost i ponos njenih stanovnika. Kraljica Jelena je bila neumorna u pružanju pomoći stanovnicima Mesine na Siciliji koju je pogodio strahoviti zemljotres 1908. godine. Veliku humanost je pokazala i poslije toga, tokom dva svjetska rata, neumorno je nastavila pomagati narodu. Pored toga bila je veoma spretna žena, čak je znala da brzo i uspješno rastavi i ponovo sastavi pušku

PODGORICA - Princeza Marija Gabrijela od Savoje je kćerka posljednjeg kralja Italije Umberta II, unuka italijanske kraljice Jelene Savojske, to jest, crnogorske princeze Jelene Petrović-Njegoš. Za časopis Identitet govori o svom djetinjstvu, egzilu u Portugaliji, svojoj baki, Crnoj Gori...

Kažite nam nešto o prvim danima djetinjstva, egzilu nakon rata, školovanju...

Prije svega, dozvolite mi da izrazim moje zadovoljstvo i čast da mogu dati izjavu za Vaš časopis posvećen Crnogorcima u svijetu jer sam i ja jedna od njih, potomak čuvene Crnogorke, kraljice Italije Jelene od Savoje, koja je rođena kao princeza Jelena Petrović-Njegoš. Kao što važi za sve nas, sjećanja iz ranog djetinjstva su jako izbljedela ali se po malo sjećam mog krštenja u palati Kvirinale u Rimu kada sam imala već tri godine, jer je ceremonija odlagana zbog tadašnjeg ratnog stanja. Sjećam se zatim nekih kasnijih presudnih trenutaka u mom životu, poput odlaska za Švajcarsku nakon primirja, i povratka u Italiju povodom referenduma. Još se sjećam atmosfere napetosti u porodici i onih oko nas. Sjećam se i putovanja u Portugaliju 1946. godine na vojnom brodu koji je bio prepun bubašvaba i drugih insekata od kojih sam se plašila. Što se tiče mog obrazovanja, ono počinje kod selezijskih očeva u Portugaliji, zatim sam diplomirala u srednjoj privatnoj školi u Madridu nakon koje sam pratila dva univerzitetska smjera u Ženevi i u Parizu, za prevodioca i za Istoriju umjetnosti pri fakultetu Ekol du Luvr. Portugalija je za nas bila zemlja „saudade“, termin koji

izražava tugu i melanholiju budući da smo bili prinuđeni na progonstvo. Ali ipak to je jedna prelijepa zemlja koju sam uvijek voljela, posebno njena mjesta pored mora. Rođena sam u Napulju, ali moje djetinjstvo je vezano za Portugaliju.

Kakve je emocije prema postojbini svoje majke pokazivao Vaš otac, posljedni italijanski kralj?

Naš otac, kralj Umberto, nam je često pričao o Italiji ali i o zemlji gdje je rođena njegova majka, Crnoj Gori, hvaleći se uvijek na hrabrost i ponos njenih stanovnika. Njegova majka, kraljica Jelena, je bila neumorna u pružanju pomoći stanovnicima Mesine na Siciliji koje je zatekao strahoviti zemljotres 1908. godine. Veliku humanost je pokazala i poslije toga, tokom dva svjetska rata, neumorno je nastavila pomagati narodu. Pored toga bila je veoma spretna žena, čak je znala da brzo i uspješno rastavi i ponovo sastavi pušku...

Kakva su sjećanja na kraljicu Jelenu, da li ste imali priliku da sa njom provodite vrijeme, da li vam je pričala o Crnoj Gori?

Veoma dobro se sjećam moje bake kraljice Jelene, živjela sam kod nje i kralja Viktorija Emanuela tokom oporavka od zarazne bolesti od koje sam se razboljela u Švajcarskoj. Puno sam ih voljela i oni su me razmazili tokom tog perioda, posebno baka, kraljica Jelena, stalno mi je nešto poklanjala i pričala mi fantastične priče o Crnoj Gori.

Kakva su Vaša sjećanja na crnogorske princeze Kseniju i Anu, sestre kraljice Jelene?

Ne sjećam se, nažalost moje tetke, princeze Ksenije, ali zato pamtim odlično „Tant'Anca“, princezu Anu Petrović-Njegoš koja je kasni-

je postala princeza od Betemberga i Ujedinjenog Kraljevstva udajući se za princa Franca Jozefa. „Tant'Anca“, kako su je od milja zvali, preminula je 1971. godine u 98 godini života u gradu Montreux u Švajcarskoj. Bila je izuzetno lijepa žena, puna života i energije, na neki način originalna, veoma zabavna.

Posmrtni ostaci Vaših slavni predaka, kralja Viktora i kraljice Jelene, su prije tri godine prenijeti u Italiju, kažite nam nešto o tome.

To je priča koja je započeta 2011. godine koja je, hvala Bogu i predsjedniku Republike Italije **Serdu Matareli**, zaključena uspješno decembra 2017. godine. Dobili smo odobrenje od svih evropskih država da se zemni ostaci bivših vladara vrata u Italiju. Crna Gora je ranije, 1989. godine, prenijela zemne ostatke svojih vladara kralja Nikole i kraljice Milene. Italija je još bila izuzetak, i štoviše, moj ded je bio sahranjen u Aleksandriji u Egiptu, mjestu gdje su postojali rizici zbog političkih i društvenih turbulencija naroda islamske vjeroispovijesti. Moj ded i baba sada vječno počivaju u kapeli svetog Bernarda, u svetoj bazilici u Vicoforte u provinciji Cunea, u sjevernoj Italiji. Bazilika Vicoforte, koja ima najveću eliptičnu kupolu na svijetu, prekrivenu freskama, površine oko 6.000 kvadratnih metara, danas je Mauzolej Savojske Vojvode, jer je u njemu sahranjen Carlo Emanuele I, koji je bio promotor i pokrovitelj izgradnje svetišta do 1500. godine. Vicoforte je prikladnije mjesto za vječni počinak od crkve Svete Katerine u Egiptu i od grobnice doktora koji je liječio kraljicu Jelenu u Monpeljeu.

Nakon beatifikacije, do ko-

Princeza Marija Gabrijela od Savoje

je faze je stigla kanonizacija kraljice Jelene?

Procesi kanonizacije su relativno dugi i za sada nije poznato stanje postupka u Vatikanu. Sigurno je da kraljica Jelena ima velike zasluge da bude proglašena sveticom. Godine 1937. dodijeljena joj je Zlatna ruža hrišćanstva, papinsko priznanje za istaknute ličnosti koje je ustanovio papa Leone (Lav) IX daleke 1049. godine. Zlatna ruža je blagoslovljena uvijek pred Uskrs od vaticanskog pontifika koju je po tradiciji dostavljao rimski princ ličnostima i svetištima koje je određivao papa. U početku su je dobijali kraljevi i uglednici, kao što je Don Đovani od Austrije poslije pobjede na Lepantu, nakon toga, skoro ekskluzivno kraljice i druge slavne dame koje su se isticale u odbrani Crkve ili slabijeg naroda. Zlatna ruža hrišćanstva je znak pape za nečije zaista posebno isticanje. Među vladarima koji su dobili to veoma važno priznanje su: Fridrih od Saksonije, Ludvik III Gonzaga, don Đovani od Austrije. Od 1756. godine Zlatnu ružu hrišćanstva su dobijali isključivo suvereni vladari: Izabela od Brazila, Viktorija Evgenija od Španije, Elizabeta od Bavarske i, na kraju, kraljica Jelena od Savoje. Godine 1956. dodijeljena je mojoj rođaci sa majčine strane, velikoj vojvotkinji Karlotti od Luksemburga. Jelena od Crne Gore, kraljica Italije, prema kojoj mnogi Italijani i dalje imaju duboko poštovanje, nije nikada napravila kompromis

sa politikom. U Mesini, na Siciliji joj je podignut spomenik u čast njenoj nesebičnoj pomoći tom gradu poslije zemljotresa 1908. godine. Za vrijeme velikog rata, jedinstveni je slučaj u Evropi, kraljevsku palatu Kvirinala je pretvorila u bolnicu. To su samo neki od razloga za opravdanu nadu da će doći vrijeme da se proglasi blaženom, sveticom.

Članica ste uticajnog Kluba Lidera (Club des Leaders) iz Ženeve, kažite nam nešto o njegovim aktivnostima.

Klub Lidera (www.clubdesleaders.com) postoji u Ženevi, Gstadu, Minhenu, Londonu, Luksemburgu, Parizu i u Cirihi. Više od 500 članova čine ličnosti koje zauzimaju važan položaj u ekonomiji, politici, kulturi, umjetnosti ili filantropiji. Svakog mjeseca poznati govornici trude se kako bi se sastali sa članovima kluba na ručkovima, gastronomskim gala večerama, izložbama i kulturno-umjetničkim predstavama. Organizacija vikenda i putovanja omogućava članovima kluba da se sastanu sa stranim kolegama, kao što je to bilo na nezaboravnoj privatnoj turneji u Beogradu 2016. i u Crnoj Gori 2019. godine. Nažalost vanredna zdravstvena situacija koju trenutno doživljavamo ne omogućava potpuni oporavak aktivnosti kluba, a kako znam čim bude moguće u planu je posjeta Torinu i putovanje u Bavarsku, oba mjesta su povezana sa mojom porodicom.

Na čelu ste Fondacije Umberto II i Maria José di

Savoia, kažite nam nešto o toj organizaciji.

Fondaciju Umberto II i Maria José di Savoia (www.fondazione Savoia.org) sam lično osnovala 1986. godine sa izričitom svrhom, da sačuvam zbirke knjiga, minijatura, crteža, fotografija, umjetničkih slika, grafika i štampe iz istorije kraljevske kuće Savoje, koje je sakupljao moj otac, kralj Umberto II. Fondacija ima za cilj da valorizuje i sačuva uspomene posljednjeg italijanskog kralja, sina Jelene od Crne Gore, kako bi ostvarili projekat koji je njemu oduvijek bio želja. Fondacija ima namjeru da kolekciju dodatno obogati i integriira, jer ona je u stvari jezgro istraživačkog centra o Savojskoj dinastiji, italijanskoj vladarskoj dinastiji. Fondacija stoji na raspolaganju istraživačima, muzejima, svima onim koji su zainteresovani za istoriju kraljevske Savojske kuće, koja je sama povezana sa istorijom Evrope.

Na kraju, da li imate neku poruku za crnogorske iseljenike širom svijeta?

Crnogorcima u svijetu bih iznad svega poželjela da što prije prođe ova pandemijska kriza kako bi mogli u sigurnosti da zagrlje najbliže rođake i prijatelje i da nastave da čuvaju svoju tradiciju zahvaljujući kojoj, iako veoma mala zemlja, Crna Gora je bila centar istorije Evrope prošlog vijeka.

**Nenad STEVOVIĆ
Danijela ĐURĐEVIĆ
Izvor: IDENTITET,
br. 5/2021.**

Princeza i ministar kulture Aleksandar Bogdanović, Cetinje, 2019.

Princeza u Fondaciji Umberto II i Maria José di Savoia

Kapela Svetog Bernarda u bazilici Vicoforte